

## Versiune anonimată

-1233436-

C-593/22 - 1

**Cauza C-593/22**

**Cerere de decizie preliminară**

**Data depunerii:**

12 septembrie 2022

**Instanța de trimitere:**

Tribunalul Specializat Cluj (România)

**Data deciziei de trimitere:**

23 mai 2022

**Apelanți:**

FS

WU

**Intimată:**

First Bank SA

---

[OMISSIS]

TRIBUNALUL SPECIALIZAT CLUJ

[OMISSIS]

ÎNCHEIERE

Ședința publică din data de 23 mai 2022

[OMISSIS]

Pe rol se află apelul formulat de apelanții FS și WU, în contradictoriu cu intimata FIRST BANK SA, împotriva sentinței civile [OMISSIS][din] 31 ianuarie 2018 pronunțate de Judecătoria Cluj-Napoca [OMISSIS], cauza având ca obiect, în

primă instanță, constatarea caracterului abuziv al unor clauze contractuale, conform Legii nr. 193/2000 [privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori].

[OMISSIS]

Apărătorul apelanților solicită sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene, apreciind că această interpelare este utilă soluționării cauzei.

Apărătorul intimatului consideră că nu este necesară sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene, arătând că răspunsul la întrebarea nr. 1 se regăsește în cuprinsul variantei c de răspuns, respectiv pentru a se dispune excluderea din cuprinsul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE este suficientă aplicarea regulii generale de drept civil conform căreia contractele se completează cu legea, iar în ceea ce privește întrebarea nr. 2, problematica avută în vedere nesocotește principiul de drept conform căruia nimeni nu poate invoca necunoașterea legii.

[OMISSIS]

#### TRIBUNALUL:

Deliberând asupra oportunității sesizării:

A. Reține următoarea **stare de fapt**:

- 1 În data de 17 august 2007, între apelanții FS, în calitate de împrumutat, și WU, în calitate de codebitor și garant, pe de o parte, și Piraeus Bank România SA (redenumită FIRST BANK SA, intimata din prezenta cauză), [pe de altă parte], s-a încheiat contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261. Piraeus Bank România SA a acordat apelanților FS și WU un împrumut în cuantum de 78 180,00 CHF.
- 2 Conform articolului 6.3 teza I din contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261, împrumutatul era obligat ca, cel târziu în ziua scadenței, să constituie suma necesară rambursărilor în contul curent deschis la bancă, în valuta prezentă în graficul de rambursare.
- 3 Apelanții reclamânți FS și WU au solicitat, în contradictoriu cu pârâta PIRAEUS BANK ROMÂNIA SA, să se constate ca fiind abuzive și nule clauzele contractuale din contractul nr. 13000000000017261 din 17 august 2007 privind suportarea riscului valutar exclusiv de către reclamânți, în calitate de împrumutați, să se dispună restabilirea echilibrului contractual prin obligarea pârâtei la calcularea și încasarea ratelor, dobânzilor, comisioanelor la nivelul cursului de schimb valutar CHF/RON anunțat de BNR pentru data semnării contractului, atât retroactiv, cât și în continuare, până la achitarea creditului, cu restituirea sumelor încasate suplimentar.

- 4 Prin sentința civilă [OMISSIS][din] 31 [ianuarie] 2018 [OMISSIS], Judecătoria Cluj-Napoca a respins cererea reclamanților FS și WU, reținând, în esență, că clauza cuprinsă în articolul 6.3 teza I din contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261 are un caracter preformat, iar pârâta FIRST BANK SA nu a făcut dovada faptului că clauza respectivă a fost negociată, dar că reclamanții, deși au arătat care este clauza pe care o consideră abuzivă, sunt mai degrabă nemulțumiți de inexistența unei clauze prin care să fie protejați de riscul valutar. Or, nu există nicio normă națională sau europeană care să permită instanței să completeze contractul cu clauze care nu au format obiectul acordului de voință încheiat între părți, chiar și în situația în care s-ar dovedi că profesionistul ar fi acționat cu rea-credință, nu și-ar fi îndeplinit obligația de informare și că lipsa unei asemenea clauze creează un dezechilibru semnificativ în defavoarea consumatorului. Prima instanță a mai reținut că obligația de restituire a creditului în moneda în care acesta a fost contractat, pe care reclamanții înțeleg să o critice, este o oglindire a principiului nominalismului monetar, consacrat de articolul 1578 din vechiul Cod civil (din 1864) [OMISSIS]. Prima instanță a avut în vedere faptul că, deși CJUE, în hotărârea pronunțată în cauza C-186/16, a avut în vedere existența normei naționale (articolul 1578 din vechiul Cod civil cu privire la principiul nominalismului monetar), nu a apreciat și asupra aplicabilității principiului general de drept *nemo censetur ignorare legem*. Așadar, odată ce norma națională prevede o obligație pentru împrumutat de a restitui suma numerică împrumutată, indiferent de devalorizarea monedei naționale în raport de moneda împrumutului, consumatorul nu se poate apăra în sensul că nu a cunoscut efectele acestei obligații, odată ce ea derivă chiar din lege. În consecință, având în vedere că prevederile contractuale referitoare la restituirea creditului în moneda în care a fost acordat reprezintă o expresie a principiului nominalismului monetar, prevăzut și permis de dispozițiile legale în vigoare, prima instanță a apreciat că acestea nu au caracter abuziv.
- 5 Prin apelul declarat împotriva acestei hotărâri, apelanții FS și WU au invocat, între altele, faptul că prima instanță a aplicat în mod greșit principiul nominalismului monetar, consacrat de articolul 1578 din vechiul Cod civil, arătând că acest principiu a fost instituit de legiuitorul român pentru a proteja debitorul obligației de riscul inflației, [iar] nu pentru a plasa riscul unui împrumut într-o monedă străină exclusiv în sarcina împrumutatului. În același sens, au invocat hotărârile pronunțate de CJUE în cauzele C-186/16, C-126/17, C-119/17 și C-449/13, arătând că banca intimată și-a încălcat obligația de a-i informa corect și complet asupra riscului la care s-au expus contractând un împrumut în CHF, în condițiile în care cursul de schimb CHF/RON era la un minim istoric, iar banca intimată nu se expunea niciunui risc valutar, deoarece și-a executat integral obligația sa de punere la dispoziție a sumei împrumutate la momentul tragerii creditului.
- 6 Intimata FIRST BANK SA s-a apărat, arătând că clauza cuprinsă în articolul 6.3 teza I din contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261/17 august 2007 reflectă o normă legală: articolul 1578 din vechiul Cod civil, care consacră principiul nominalismului monetar. *Ergo*, prima instanță nu putea

verifica eventualul caracter abuziv al acestei clauze, conform articolului 3 alineatul (2) din Legea nr. 193/2000.

B. Cu privire la **dreptul intern aplicabil**:

- 7 În conformitate cu prevederile articolului 3 alineatul (2) din Legea nr. 193/2000, în forma în vigoare la momentul încheierii contractului de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261/17 august 2007 „(2) Clauzele contractuale prevăzute în temeiul altor acte normative în vigoare nu sunt supuse dispozițiilor prezentei legi.”
- 8 Legea nr. 193/2000 a transpus în dreptul român Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Articolul 3 alineatul (2) din Legea nr. 193/2000 transpune dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE: „(2) Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii sau dispozițiile ori principiile din convențiile internaționale la care statele membre sau Comunitatea sunt părți, în special în domeniul transportului.”
- 9 În conformitate cu prevederile articolului 969 alineatul (1) din vechiul Cod civil: „Convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante.”
- 10 În conformitate cu articolul 970 alineatele (1) și (2) din vechiul Cod civil: „Convențiile trebuie executate cu bună-credință. Ele obligă nu numai la ceea ce este expres într-însele, dar la toate urmările ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligației, după natura sa.”
- 11 Potrivit articolului 1578 din vechiul Cod civil: „Obligația ce rezultă din un împrumut în bani este totdeauna pentru aceeași sumă numerică arătată în contract. Întâmplându-se o sporire sau o scădere a prețului monedelor, înainte de a sosi epoca plății, debitorul trebuie să restituie suma numerică împrumutată și nu este obligat a restitui această sumă decât în speciile aflătoare în curs în momentul plății.”
- 12 Nu am identificat jurisprudență pertinentă, națională sau aparținând vreunui alt stat membru al Uniunii Europene, în legătură cu interpretarea noțiunii de „clauză contractuală prevăzută în temeiul unui act normativ în vigoare”.

C. Cu privire la **dispozițiile dreptului Uniunii relevante în speță și motivele care au determinat instanța de trimitere, Tribunalul Specializat Cluj, să formuleze întrebarea privind interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii și legătura dintre aceste dispoziții de drept comunitar și legislația aplicabilă acțiunii principale**, tribunalul specializat reține că, în cauză, este necesară stabilirea de către Curte a unei interpretări corecte a dispozițiilor articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu

- consumatorii, respectiv a înțelesului sintagmei „clauză contractuală care reflectă acte cu putere de lege”.
- 13 Concret, instanța de trimitere are nevoie să știe dacă o „clauză contractuală care reflectă acte cu putere de lege”:
- a) trebuie să redea, total sau parțial, norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?  
  
sau
  - b) trebuie să conțină o trimitere expresă la norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?  
  
sau, dimpotrivă,
  - c) în sensul că, pentru a se reține excluderea din sfera analizei caracterului abuziv al unei clauze contractuale prevăzută de articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE, este suficientă aplicarea regulii generale de drept civil conform căreia contractele se **completează** cu legea, în absența oricărei referiri sau a unei trimiteri concrete la norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?
- 14 Contextul legal și jurisprudențial în care instanța de trimitere își pune aceste întrebări este următorul:
- 15 Instanța de trimitere are în vedere faptul că, prin hotărârea pronunțată la 9 iulie 2020 în cauza C-81/19, CJUE a statuat că „Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale, ci reflectă o normă care, potrivit legii naționale, se aplică între părțile contractante în lipsa unui acord diferit în această privință, nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive.”
- 16 De asemenea, instanța de trimitere are în vedere și faptul că, prin ordonanța pronunțată în cauza C-87/21, CJUE a statuat că: „Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că o clauză inserată într-un contract de împrumut exprimat în monedă străină, încheiat între un consumator și un profesionist, care reflectă o dispoziție de drept național de natură suplătivă nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive, chiar dacă:
- această dispoziție de drept național nu a făcut obiectul unei evaluări de către legiuitorul național, în vederea instituirii unui echilibru între interesele consumatorului și ale profesionistului, în cadrul specific al contractelor de împrumut bancar încheiate cu consumatorii;

- profesionistul a inserat această clauză în contractul vizat cu nerespectarea obligației sale de informare și de transparență;
  - există indicii care permit să se considere că profesionistul în cauză a inserat clauza respectivă în acest contract acționând cu rea-credință, acest profesionist neputând ignora faptul că aplicarea aceleiași clauze era susceptibilă să provoace un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților la contractul menționat, în detrimentul consumatorului.”
- 17 Întrebările pe baza cărora s-au format pe rolul CJUE cauzele C-81/19 și C-87/21 au pornit de la premisa conform căreia clauza contractuală al cărei (pretins) caracter abuziv s-a solicitat a se constata reflectă o dispoziție de drept național supletivă. CJUE a pornit, la rândul său, de la aceeași premisă, astfel încât, în mod previzibil, răspunsurile Curții la întrebările adresate au fost cele mai sus redate.
- 18 În cauza care face obiectul dosarului [OMISSIS], clauza pe care apelanții reclamau o consideră abuzivă și pe care intimata o consideră ca reflectând dispozițiile articolului 1578 din vechiul Cod civil, care consacră principiul nominalismului, are următorul cuprins:
- „Împrumutatul este obligat ca cel târziu în ziua scadenței să constituie suma necesară rambursărilor în contul curent deschis la Bancă, în valuta prezentă în graficul de rambursare.”
- 19 După cum se poate observa, clauza respectivă nu conține nicio trimitere sau referire la articolul 1578 din vechiul Cod civil, nu cuprinde nicio referire la principiul nominalismului, nu reproduce conținutul acestei prevederi legale, *verbatim* sau printr-o parafrază.
- 20 Corelarea clauzei cuprinse în articolul 6.3 din contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261/17 august 2007 cu prevederile articolului 1578 din vechiul Cod civil și, respectiv, cu principiul nominalismului monetar este rezultatul aplicării prevederilor articolului 970 alineatul (2) din vechiul Cod civil, care stabilesc că clauzele contractuale se completează cu dispozițiile legale aplicabile situației de fapt, în cazul în care contractul reglementează situația de fapt doar parțial. Astfel, clauza „împrumutatul este obligat ca cel târziu în ziua scadenței să constituie suma necesară rambursărilor în contul curent deschis la Bancă, în valuta prezentă în graficul de rambursare” se completează cu dispozițiile articolului 1578 din vechiul Cod civil, mai sus citate, conducând la obligația împrumutatului de a depune suma nominală necesară rambursării în contul curent deschis la bancă, prevăzută în graficul de rambursare, indiferent de creșterea, prin raportare la moneda națională (RON), a valorii valutei elvețiene (CHF). Poziția exprimată de banca intimată în proces a fost exact în acest sens, banca intimată afirmând că apelanții împrumutați trebuiau să cunoască aplicabilitatea dispozițiilor articolului 970 alineatul (2) din vechiul Cod civil și ale articolului 1578 din vechiul Cod civil, care impun aplicarea coroborată a clauzei cuprinse în articolul

6.3 din contractul de credit pentru nevoi personale nr. 13000000000017261/17 august 2007 și, respectiv, a articolului 1578 din vechiul Cod civil, conform principiului de drept *nemo censetur ignorare legem (ignorantia juris non excusat)*.

- 21 Dat fiind contextul expus mai sus, instanța de trimitere are în vedere și hotărârea pronunțată de CJUE în cauza C-243/20:

„1) Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că exclude din domeniul de aplicare al acestei directive o clauză inserată într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative naționale de natură supletivă, cu alte cuvinte care se aplică automat în lipsa unui acord diferit între părți, chiar dacă clauza respectivă nu a făcut obiectul unei negocieri individuale.

2) Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că clauzele care sunt menționate la acest articol 1 alineatul (2) sunt excluse din domeniul de aplicare al acestei directive, chiar dacă dispoziția amintită nu ar fi fost transpusă în mod formal în ordinea juridică a unui stat membru, și, într-o asemenea situație, instanțele acestui stat membru nu pot considera că articolul 1 alineatul (2) menționat a fost încorporat în mod indirect în dreptul național prin transpunerea articolului 3 alineatul (1) și a articolului 4 alineatul (1) din această directivă.”

- 22 În cauza C-243/20, Curtea nu pare să fi pornit de la premisa din cauzele C-81/19 și C-87/21 (conform căreia instanțele române au stabilit *a priori* că clauzele atacate reflectă dispoziții de drept național, *ergo* Curtea nu a analizat acest aspect), ci a avut în vedere faptul că, în cauza formată pe rolul instanțelor grecești, clauza atacată de consumator parafraza articolul 291 din Codul civil al Greciei.

- 23 În cauza C-266/18, CJUE a statuat că „Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretat în sensul că nu este exclusă din domeniul de aplicare al acestei directive o clauză contractuală precum cea în discuție în litigiul principal, care face o trimitere generală la dreptul național aplicabil în ceea ce privește stabilirea competenței judiciare pentru soluționarea litigiilor dintre părțile la contract.”

- 24 *Mutatis mutandis*, instanța de trimitere se întreabă dacă, în contextul jurisprudenței CJUE din cauza C-266/18, faptul că o clauză contractuală nu conține nicio trimitere la vreun act normativ este relevant în ceea ce privește potențiala sa excludere din domeniul de aplicare al Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

- 25 În alți termeni, în contextul jurisprudenței CJUE din cauza C-266/18, instanța de trimitere își pune problema dacă noțiunea de „clauză contractuală care reflectă acte cu putere de lege” trebuie să permită consumatorului, ea însăși sau împreună

cu alte clauze contractuale, să înțeleagă consecințele la care se expune (în speță riscul valutar), fără a impune consumatorului să consulte acte normative naționale care nu sunt indicate, expres sau implicit, în contractul încheiat cu profesionistul.

- 26 Mai precis, instanța de trimitere își pune problema dacă dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că, în contextul regimului juridic special de protecție a drepturilor consumatorilor, se poate reține obligația consumatorului de a cunoaște conținutul tuturor normelor juridice din actele cu putere de lege cu care se completează contractul, în absența unei informări prealabile a consumatorului de către profesionist în ceea ce privește norma juridică exactă cu care se completează contractul (prin indicarea ei sau a conținutului normei respective).
- 27 Aplicarea strictă a principiului de drept *nemo censetur ignorare legem (ignorantia juris non excusat)* pare să conducă la concluzia conform căreia, indiferent dacă o clauză contractuală conține sau nu o referire la o normă legală care ar completa clauza respectivă, consumatorul trebuie să cunoască [faptul] că modalitatea în care profesionistul își poate exercita dreptul conferit de clauza respectivă împotriva sa este cea prevăzută de dispoziția legală care o completează, iar instanțele de judecată, în virtutea dispoziției normative naționale care transpune articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, nu vor putea cenzura eventualul caracter abuziv al clauzei respective niciodată, deoarece clauza contractuală respectivă este în afara sferei controlului de abuzivitate.
- 28 Dimpotrivă, dacă articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii s-ar aplica doar clauzelor care, prin ele însele sau coroborate cu alte clauze contractuale, reproduc dispoziții normative sau care trimit în mod precis la anumite dispoziții normative care completează clauzele în discuție, *per a contrario*, clauzele care nu îndeplinesc aceste condiții ar intra în sfera controlului judiciar de abuzivitate.

#### **D. Pozițiile părților**

- 29 Prin opiniile exprimate în ședința publică din 23 mai 2022, părțile au reluat argumentele expuse în apel și în întâmpinarea la apel, expuse mai sus în paragrafele 5 și 6; apelanții au apreciat necesară sesizarea CJUE cu întrebările arătate, în timp ce intimata a apreciat inutil acest demers.
- 30 **Tribunalul Specializat Cluj apreciază necesară sesizarea Curții cu întrebările din dispozitivul prezentei încheieri.** Având în vedere prevederile articolului 42 alineatul (1) punctul 1 din Codul de procedură civilă român, conform cărora judecătorul este incompatibil să judece în situația în care și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece,



Tribunalul Specializat Cluj nu își va exprima punctul de vedere cu privire la răspunsul care ar trebui să fie dat la întrebările adresate cu titlu preliminar.

[OMISSIS]

31 [OMISSIS]

32 [OMISSIS] [întrebările reluate în partea dispozitivă]

33 [OMISSIS] [aspecte de procedură națională]

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

DISPUNE:

Dispune, din oficiu, sesizarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare asupra următoarelor întrebări:

1. Dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate:

a) în sensul că o „clauză contractuală care *reflectă* acte cu putere de lege” trebuie să redea, total sau parțial, norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?

sau

b) în sensul că o „clauză contractuală care reflectă acte cu putere de lege” trebuie să conțină o trimitere expresă la norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?

sau, dimpotrivă,

c) în sensul că, pentru a se reține excluderea din sfera analizei caracterului abuziv al unei clauze contractuale prevăzută de articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE, este suficientă aplicarea regulii generale de drept civil conform căreia contractele se *completează* cu legea, în absența oricărei referiri sau a unei trimiteri concrete la norma juridică corespunzătoare din actul cu putere de lege respectiv?

2. Dispozițiile articolului 1 alineatul (2) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că, în contextul regimului juridic special de protecție a drepturilor consumatorilor, este excesiv să se rețină obligația consumatorului de a cunoaște conținutul tuturor normelor juridice din actele cu

putere de lege cu care se completează contractul, în absența unei informări prealabile a consumatorului de către profesionist în acest sens?

[OMISSIS]

[OMISSIS] [aspecte de procedură națională]